

Հայկական հեմարան - Բանասիրական	էջ
Հ. Յովհաննիսյան. — Քարերու աղաղակը	
ի պաշտպանութիւն Մովսէս Խորենացւոյ .	129
Հ. Եղիա Փէշիկեան. — Հ. Յովհաննիսյան	
Թովմաճանի՝ Ուղեւորութիւն յԵրովսկա .	138
Յարութիւն Գրիգորեան. — Հեթում Բ.ի	
այցը Ղազան Խանի .	155
— Հայերը վենետիկի մէջ Ժ. Գարուն .	158

Աստուածաբանական-Պատմական	
Հ. Մեսրոպ Ճամաշեան. — Հայ Աւետարանականներու աղանդը .	159

Լեզուագիտական	
Հ. Թադևոս Թովմաճան. — Արդի հայերէնի պահանջներն ու նահանջները .	179

Գրական	
Հ. Յ. Թովմաճան. — Գոհութիւն առ Տիրամայր. — Կերբոյ առ Միսիթար .	141
Հ. Վահան Յովհաննիսեան. — Հայելիին մէջ. — Եօթը գոյները .	174
Հրաչ Քաչարեց. — Սատանաները. — Հայորդին. — Աղօթք պանդուխտի. — Արեւ գալին .	175
Ֆերապ. — Առ կոմիտաս (մահուան առթիւ) .	177
Ք. Ե. Կապրաշեան. — Վերադարձը .	178
Արսէն Երկար. — Աստեղագետ .	178

Օրումն գրքեր-Գրականական	
Հ. Վահան Յովհաննիսեան. — Մեր նոր բանաստեղծները. — «Զրահաւոր Գարուն» (Ա. Սեմա). — «Հին ու նոր երգեր» (Ս. Միսիթարեան). — «Գարուն» (Լուիս Միսիթարեան). — «Գարուն» (Գ. Շահամեան). — «Օնոս» . — «Զանգեր» (Գ. Շահամեան). — «Օրերի իմաստութիւնը» (Յ. Կոստանդեան). — «Երեք երգ» (Հրայր Ոստանի). — «Տող սող» (Օ. Կիւմէզեան) .	187
Հ. Յովհաննիսյան. — «Քրիստոնէայ Արեւելք, Առաքելներէն մինչեւ Փոստ» (Գերալ. Լաժիէ) .	193
Հ. Կարապետ Ամատունի. — «La Société des Frères Pérégrinants» (Loennertz R. O. P.) .	198

Շարք տես Գ. էջ

Académie Arménienne - Philologie	p.
P. J. Aucher. — Le cri des pierres en défense de Moïse de Khorène .	129
P. E. Païtchikian. — Voyage du P. J. Tovmadjan en Ethiopie en l'an 1761. 138	
H. Kurdian. — La visite de Haïtoun à Khazan Khan .	155
— Les Arméniens à Venise au XVII ^e . siècle .	158

Théologie-Histoire	
P. Mesrob Djanachian. — La secte des Evangéliques Arméniens .	159

Linguistique	
P. Th. Tormadjan. — Les exigences et les défaites de la langue arménienne moderne .	179

Littérature	
P. J. Thormadjan. — Action de grâces à la Ste Vierge. — Louange à l'Abbé Mékhithar .	141
P. Vahan Horhannessian. — Dans le miroir. — Les sept couleurs .	174
Hrach Katcharentz. — Les diables. — Le jeune homme Arménien. — La Prière du pèlerin. — Au Soleil .	175
Férab. — À Komitas .	177
S. E. Gabrachian. — Le Lion blessé. 178	
Arsène Yergath. — Fleuve d'étoiles. 178	

Les livres du jour-Recensions	
P. V. Horhannessian. — «Le printemps armé» (par A. Séma). — «Des chants anciens et nouveaux» (par S. Mekhitharian). — «Printemps» (par Loutfi Minas). — «Les cloches» (par D. Chahlamian). — «La sagesse des jours» (par J. Kostantian). — «Trois chants» (par Hraïr Ostani). — «Lignes à lignes» (par O. Gulmézian) .	187
P. J. Aucher. — «L'Orient chrétien, des Apôtres jusqu'à Photius» (par Mgr. C. Lagier). .	193
P. Garabed Amadouni. — «La Société des Frères Pérégrinants» (par Loennertz R. O. P.) .	198

Voir la suite, page 3.

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ - ԳՐԱԿԱՆ - ԳԻՏԱԿԱՆ - ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՅՈՒՆԻՍ-ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ ԹԻՒ 6-9

ՎԵՆԵՏԻԿ Ս. ՂԱԶԱՐ

ՀԱՏ. ՂԵ ՌՅԶԶ-ՌՅԶԵ

ՔԱՐԵՐՈՒ ԱՂԱՂԱԿԸ Ի ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՍՈՎՍԷՍ ԽՈՐԵՆԱՅԻՈՅ

Հեռուի է մեր նպատակէն թեթեամբ տուրթեամբ միտնուիլ դարերէ ի վեր այն- քան յուզուած պեղուած և կնճռոտած բա- նասիրական խնդրոյ մը մէջ, ձայն մ'ալ մեր կողմանէ աւելցնելով այլ եւս անհա- մար զուրկի դարձած ժխորային աղմուկին. կ'ուզենք մի միայն ուշադրութիւն հրա- յելու և մատնանշել՝ անկողմնակալ և ոչ նախազրաւեալ մտքերու եղելութիւն մը որ մեր տեսութեամբ կրնայ վճռական կա- ռելորութիւն մը ստանալ:

Թէ խորենացին կեղծարար մատենագիր մ'է, խարդախող հնաւանդ պատմութեանց, շատ անգամ ի հիմանց հնարող կամ ե- ղեակալութեամբ վերհիւսող իւր յիշատա- կած անձանց և պատմական զէպքերու, յաճախ ստեղծող իրեն իրեն աղբիւր ծա- յալով հեղինակութեանց, որ և է ազգային մատենագրութեան նուիրուող գրագէտ վար- ժած և ունակացած էր շատոնց ի վեր տա- րածուած այս ձայներու: Սակայն կարելի է իսպառ խեղդել ճշմարտութեան ձայնը:

ԲԱԶՄԱՎԷՊ ՅՈՒՆԻՍ - ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1937

կանուի կամ անագան՝ այն պիտի կանգնէ իր յաղթանակը, ի հարկին զղրելով եր- կիրը, պատառելով լեռնակոյտ քարերը և արեգական հանդէպ պարզելով անոնց կո- ղերուն վրայ բանդակուած պատմական յիշատակները:

Այսպիսի զէպք մ'է անհա ինչ որ մտա- ղիւր ենք մենք մատնանշել հոս:

Vacant և Mangenot-ի ընդարձակ և նորագոյն Աստուածաբանական Բառա- լանին մէջ F. Nau խօսելով բրիտա- նէութեան երկրորդ դարու հռչակաւոր մա- տենագիր Բարդաճանի վրայ, ի մէջ այլոց կը գրէ նաեւ հետեւեալ տողերը¹.

«Հայ պատմագիր Մովսէս Խորենացւոյ համաձայն՝ Բարդաճան բրիտոնէութիւն քարոզեց Հայաստանի մէջ, սակայն ա- ռանց մեծ յաջողութեան. «ապաւինած Ա- նիի զղեակին մէջ, կարդաց մեհեաններու պատմութիւնը, ուր կը գտնուէին նաեւ Թա- զաւորաց գործերու յիշատակութիւններ. անոնց վրայ աւելցուց ժամանակակից զէպ-»

Զ. ԵՂՈՒԱՐԴ Վ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

Աշխարհի մարդոց համար թերեւս անել-մանալի խորհուրդ մնայ վշտին քաղ-ցրութիւնը՝ զոր կը զգան ու կը ճաշակեն երկնքի համար ապրող հոգիները։

Այդ սրբասուն հոգիներէն էր տի-պարը Զ. Եղուարդ Վ. ի, որ տասնեութ տարի, 1920-1937, անդամաւոր, զամ-ուած սրբավայրի իր խցիկի մէջ, ճգնե-

ցաւ, աղօթեց ու կրեց զուարճանալով... Կ'անց-նէր տարին եղանակներով, ծառ ու ծաղիկով... և նա հոն էր միշտ, գրեթէ անշարժ, համբերա-տար, յաւէտ ժպտուն. շրթունքներն աղօթի, աչքերուն մէջ երկինք ու վշտի ծաղիկ, ու բե-րանն՝ օրհնութիւն։

Փոխարէն միաբանակիցներու սիրոյն և գուր-զուրանքին որոնցմով շրջապատուած էր՝ նա իր կողմէն Աստուծոյ խօսքն ունէր անոնց, երկնքի մխիթարութիւնը, և յաւէտ իր քարոզը՝ Սէ՛ր, սէ՛ր՝ Աստուծոյ և եղբայրներուն։ Իր առջեւ կը խոնարհէր ծունկը վանականներուն, ստանալու իրմէ որպէս Հայր խոստովանութեան՝ երկնքի նե-րողութիւնը՝ քաւարար Ս. Խորհուրդով։

Ծնած է Կ. Պոլիս, 1865, Մայիս 1ին, միջը-տութեան անունը՝ Գրիգոր. աշակերտած է Թ. Թէրզեանի, յետոյ մեր Մխիթ. Հայրերուն՝ Սա-զըզ Աղաճի վարժարանը, ուր ունեցած է իր հոգեկան դարձը, և ուսման և բարեկրթութեան մէջ իր յառաջադիմութեան համար ձրիավարժ զրկուած Մուրատ-Ռափ. վարժարանը 1878ին։

Հանգուցեալի թուղթերուն մէջէն կ'օգտուիմ իր համառօտ ինքնակենսագրութենէն։ Վենետիկ հասնելով «Ներկայացայ, կ'ըսէ, վարժարանի Տեսուչ Վ. ին՝ Զ. Գրիգոր Վ. ճեւալեանի, որ զիս ընդունեցաւ ուրախ ղէմքով, և խրատեց ու քաջալերեց և ուրախութեամբ զիս ընկերներուս ներկայացուց. և հաճախ երանութիւնս սկսաւ։ Այն ատեն ճանչցայ որ Աստուծոյ տան մէջ եմ. ամենայն ինչ յաջող էր. կային ներքին վարդապետներ՝ կրօնական, լեզուական և գիտական ճիւղերուն. այնպէս որ չորս տարի վերջը ուսումնա-կան ընթացքը կատարեալ ընելու վրայ էի, հա-մարձակեցայ Տեսուչ Վ. իս խորհրդի որ զիս Բատուա զրկէ որպէս զի բժշկութեան գիտու-թիւնը սորվիմ. սրտիս մէջ զրոշմուած է իր քա-ջալերութիւնն և հաւանութիւնը սիրալիր...»

«Բայց յետ քանի մը ամիսներու երկինք սիրտս

շարժեց՝ որ փոխանակ մարմնաւոր բժիշկ ըլլա-լու՝ հոգեւոր բժիշկ ըլլամ. նախ խորհուրդ հար-ցուցի խոստովանահօրս՝ Վ. Զ. Գարեգին Վ. ի (Զարեհանալեան), թէ «Մխիթարեան վանքը կ'ուզեմ կրօնաւոր ըլլալ»։ Հաւանութեամբ ծնու-ղացը և Զ. Գ. Զարեհանալեանի առաջնորդու-թեամբ փափաքին կը հասնի. «ուրախութեամբ Մխիթարեան վանք մտայ... (1882)։ Հոս սըր-բակրօն կեանքը մեր վախճանն էր... հոս ուսայ յաշխարհայնոց հրաժարիլ, աստուածայնոց մո-տենալ. ուսայ իմաստասիրութիւն, բարոյակա-ն և տեսական աստուածաբանութիւն, և 1887 Ա-պրիլ 10ին Զատիկի տօնին՝ աստուածային քա-հանայութեան սուրբ աստիճանն ընդունեցայ։

«Տարի մը վերջ (1888) հրամանաւ մեծաւորաց Հոռմ գացի Զ. Ստեփան Վ. Սարեանի հետ, Գո-մինիկեան վարդապետաց համալսարանը երկու տարի Աստուածաբանութեան ընթացքն ըրի, վկայական ընդունեցայ և դարձայ ի վանս»։

1890-1891 զինքը կը գտնենք Մուրատ-Ռափ. վարժարան՝ իբր ուսուցիչ, կարճեւ փոխարէնն հատուցանելու վայելած բարիքին. «անմոռաց երախտագիտութիւն ունիմ մեծանուն Բարեբա-րներուն, կ'ըսէ նա. այս վարժարանն եղաւ իմ երջանկութիւնս և կեանքս»։ Ապա 1895-1897ին այնտեղ կը վարէ Ուսումնապետի պաշտօնը՝ ինչ-պէս կանխաւ 1891-93ին վանքի աշակերտաց։

Կրթական իր այս գործը կը շարունակէ ապա երկար տարիներ դաստիարակելու Հայ չքաւոր մանուկները Պարտիզակի՝ ուր ժողովրդապետա-կան պաշտօնով մնաց 15 տարի՝ 1897-1906 և 1909-1915, մինչեւ մեծ աղէտը, ուսկից փըր-կուցեցաւ Երամ Էֆ. ի և Արաք. Նուիրակ Գերպ. Dolciի ձեռքով։

Կը բաւէ ըսել թէ խոնարհ, աղքատ ու հոգե-սէր առաջնորդ մ'էր որ Աստուծոյ խօսքին հետ իր պատառէն բաժին կը հանէր աղքատներուն։

1906-1909 եղած է Ուխտիս վարիչ անդամ, ինչպէս և Տպարանապետ և ուսուցիչ Իմաստա-սիրութեան։

Զինադադարին անցաւ Հոռմ և 1920ին Ս. Ղազար «ուր գտայ, կ'ըսէ, կրօնաւորական կեանք և խաղաղութիւն... ուր Աստուածամայրը օրըստ-օրէ կը փայլեցնէ իր մայրական հոգատարու-թիւնը և ես մինչեւ այսօր (Մայիս 1936) կը վայե-լեմ աստուածային մեծ շնորհքը...։ Տարի մը վերջ, 25 Յունիս 1937 կը մարէր իր մարմնի առկայծ ճրագը և հոգին կը թռչէր երկինք, սուր-բի մը կորուստի ցաւը թողած ամբողջ Ուխտիս։

Սրբութեան օրինակին հետ՝ իբր գրական վաս-տակ կը մնան մեզի «Միջին ընթացք իմաստա-սիրութեան» (տպ. 1899), Լամբի «Աստուածա-բանական խնդիրներ» թրգմ. (1930), և Աւիշանի «Սիսուան» ին Ֆրնս. թրգմ.։

ՍՄԲ.

Ներսէս Գասապեան. — Հայոց պարբե-րական մամուլը — Լիակատար ցուցակ Հայ Լրագրութեան՝ սկզբից մինչեւ մեր օրերը. 1794-1934. (Կազմեց Գարեգին Լեւոնեան). 201

Հայկական արձագանգ

Ամսվերջի հանդէսներ Մխիթարեան վար-ժարաններում մէջ.

Ներկայ մի. — ա) Մուրատեան վարժա-րան — Սէր — Բարիկ. 207

Խմբ. — բ) Մուրատ-Ռափայէլեան վար-ժարան — Վենետիկ. 212

Աղեքսանդրացի. — գ) Մխիթարեան վար-ժարան — Աղեքսանդրիա 214

Ս. Ղազարու Այցելումներ 216

Խմբ. — Եղիստոսի Հայ Արիւնքը 219

— Աղեքսանդրիայ Մխիթարեան վարժա-րանի Սաներ՝ ղէպ ի Հոռմ — Վենետիկ 221

— Ռուբէն Մամուլեան Ս. Ղազարու մէջ. 224

Մահաւեր 224

Խմբ. — Հանգիստ հոգոյ Զ. Եղուարդ Վ. ի Սիրունեան 224

Nersès Kassabian. — «La presse pé-riodique Arménienne — Catalogue complet des Revues et des Journaux arméniens dès les origines jusqu' à nos jours, 1794-1934 (par' Karékine Lévonian) 201

Echos Arméniens

Fêtes de fin d'année dans les Collèges Mékhitharistes

Présent. — a) Collège «Samuel Moo-rat» à Sèvres — Paris 207

Réd. — b) Collège «Moorat-Raphaël» à Venise 212

A. — c) Collège «Mékhitariste» à Alexandrie 214

Visiteurs de St. Lazare

Réd. — Les Boy-Scouts arméniens d'Egypte 216

— Elèves des Collèges des PP. Mé-khitharistes à Rome et à Venise 219

— Rouben Mamoulian 221

Nécrologie

Réd. — † P. Edouard Sirounian 224

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆՔ

Սիւնեական Լեւոն Ա. — Շնորհաց ցօղեր. տա-րեգրքոյկ. Ա-Գ. 1934-1937. տպ. Մարտէլ. Սմբատ Բիւրատ. — Կենսագրութիւն Տիգրան Երկաթի. տպ. Զ. Բիւրատ. Աղեքսանդրիա, 1935, էջ 96, գինը՝ 6 դհկն.

Եր. Սրմաթէլեանեան. — Հարգատ որդի-զգայացունց զէպ. տպ. Զ. Բիւրատ. Աղեք-սանդրիա. 1936. էջ, 148, գ. 7 դհկն.

Բարրիկեան Միքայիլ. — Գիցապաշտ Հելլա-դան կամ Հելլէն Գիթ. տպ. Ատրուշան Աթէնք, 1937, էջ 274, գ. 1,50 տոլար — 5 չիլին.

Ա. Սարախան. — Բելգիա և Հայերը. տպ. Վիեննա, 1937, էջ 253, գ. 4. ֆր. 2.

Արտաւազդ Արքեպոս. Սիւրմեան. — Ընտա-նեկան Գաստիարակութիւնը մեր տուններէն ներս. տպ. Հալէպ, 1937, էջ 140.

— Հոգաբարձութիւնը հին Երրայեցուց մէջ. տպ. Հալէպ. 1937, էջ 70.

Խրաչեան Կիւրեղ. — Արիւնի ճանապարհին, տպ. «Մասիս», Սոֆիա, 1937, էջ 156, գ. 12 ֆր.

Յովհ. Պողոսեան. — Հայաստանի աշխարհա-գրութիւն. տպ. Սահակ — Մեսրոպ, 1937, Գա-հիրէ, էջ 181, գ. 12. ֆր.

Պետրոսեան Մասիս. — Նոր Արաբիկ. պոմին. և վիճակագր. տպ. Գահիրէ, 1937, էջ 48.

Յ. Վարժապետեան. — Ուղեցոյց Մարտէլի Թ. տարի. 1937, տպ. Բարիկ, էջ 80.

Banateanu Vlad. — La traduction armé-nienne des tours participiaux grecs. տպ. Bucarest, 1937, էջ 153, գ. 200 լէյ.

Πάτερ ήμῶν — Հայր մեր 41 հին ու նոր լեզուներով և 63 թարգմանութիւններով. հր. Paul Hugon, Los Angeles, 1936, էջ 53.

Միխրաբեան Ս. — Հին ու նոր երգեր. տպ. Բարիկ, 1937, էջ 57, գ. 5. ֆր.

Հայ Տոհմաւորներ. աշխատասիրողներ՝ Աճա-ռեան — Խաչատրեան — Բասմաշեան — Մանու-կեան — Շամլեան — Աղապեան. Կ. Պ. 1937. էջ 92, գ. 100 դր.